

ölümden sonra başıyayana geri dönmesi şartı hükümsüz olup mal lehine umrâ yapılan kişiye teslim edildiğinde akid kesinleşmiş ve mülkiyet karşı tarafa geçmiş olur. Zira İslâm borçlar hukukundaki yerleşik kurala göre tek taraflı kazandırıcı işlemlerde akdin muktezasına aykırı şartlar bâtıl, akid ise sahih kabul edilmektedir. Mâlikîler ve onlarla aynı kanaatte olan bir kısım âlimler, sahâbe ve tâbiinden nakledilen bazı söz ve uygulamalara dayanarak öldükten sonra malın geri alınması şartı koşulmuşsa buna riayet edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Mâlikî mezhebinde umrâ sonucu teslim edilen malın hukukî niteliğini vakıf veya âriyet şeklinde belirleyen iki görüş mevcuttur. Şâfiîler ilke olarak umrâyı câiz görme noktasında çoğunluğun görüşüne katılmakla birlikte bu işlemin mutlak veya şartlı yapılmasına göre bazı ayrımlara giderek mezhep içinde farklı görüşler ortaya koymuşlardır.

BİBLİYOGRAFYA :

Lisânü'l-'Arab, "rkb", "amr" md.leri; Firûzâbâdî, *el-Kâmûsü'l-muhtâ*, "rkb" md.; *Tâcü'l-'arûs*, "rkb" md.; *el-Muwatta'*, "Akziye", 43-45; *Müsne'd*, I, 250, 347; Tirmizî, "Ahkâm", 15-16; Nesâfî, "Rukbâ", 1-2, "Umrâ", 1-4; Ebû Ubeyd Kâsım b. Sellâm, *Ğaribü'l-hadîs* (nşr. M. Abdülmu'd Han), Beyrut 1396, II, 77; Tahâvî, *Şerhu Me'âni'l-âşâr*, IV, 90-94; Mâverdî, *el-Hâvî'l-kebir* (nşr. Ali M. Muavvaz - Âdil Ahmed Abdülmevcûd), Beyrut 1414/1994, VII, 539-543; İbn Sîde, *el-Muhtem ve'l-muhtâ'ül-a'zam* (nşr. Abdülhamîd Hindâvî), Beyrut 2000, VI, 393; Ahmed b. Hüseyin el-Beyhakî, *es-Sünenü'l-kübrâ* (nşr. M. Abdülkâdir Atâ), Mekke 1414/1994, VI, 171-176; Kâsânî, *Bedâ'i'*, VI, 116-117; İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid*, İstanbul 1985, II, 278-279; İbn Kudâme, *el-Muğnî* (nşr. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türki - Abdülfettâh M. el-Hulv), Kahire 1412/1992, VIII, 281-288; Nevevî, *Ravzatü'l-ğâlibîn* (nşr. Âdil Ahmed Abdülmevcûd - Ali M. Muavvaz), Beyrut 1412/1992, IV, 432-434; Şirbînî, *Muğnî'l-muhtâc*, II, 398-399; Buhûtî, *Keşşâfü'l-kunâf*, IV, 307-309; Muhammed b. Ahmed ed-Desûkî, *Hâşiye 'ale-Şerhi'l-kebir*, Beyrut, ts. (Dârü'l-fikir), IV, 108-109; Şevkânî, *Neylü'l-evfâr*, V, 15-18; İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr*, Beyrut 1407/1987, IV, 520-521; Ali Haydar, *Dürerü'l-hükkâm*, İstanbul 1330, II, 625, 662-664; Bilmen, *Kamus*², V, 234-235; "Rukbâ", *Mv.F*, XXIII, 5-6; "Umrâ", a.e., XXX, 311-313.

HACI MEHMET GÜNAY

RUKIYYE

(رقية)

Rukiyye (Rukayye) bint Muhammed
(ö. 2/624)

Hz. Peygamber'in kızı.

Hicretten yirmi yıl önce Mekke'de doğdu. Resûl-i Ekrem'in Hz. Hatice'den doğan çocuklarının üçüncüsüdür. Annesi ve kız kardeşleriyle birlikte müslûman oldu. Ru-

kiyye nübüvvetten önce Ebû Leheb'in oğlu Utbe ile, kardeşi Ümmü Külsüm de diğer oğlu Uteybe ile nikâhlandı. Zehebî bu nikâhın hicretten evvel olduğunu kaydeder. Henüz düğünleri yapılmadan Leheb sûresinin nâzil olması üzerine Ebû Leheb ve karısı Resûlullah'ın kızlarını boşattı; esasen bunu Resûlullah ve Rukiyye de istemişti (Taberânî, XXII, 434). Rukiyye daha sonra Hz. Osman ile evlendi. Müslümanların Mekke'de dinlerini yaşamaları zorlaşınca Resûl-i Ekrem, Osman ile kızına Habeşistan'a hicret etmelerini tavsiye etti, onlar da nübüvvetin 5. yılının Receb ayında (Nisan 615) ilk kafileye birlikte Habeşistan'a gittiler. Hz. Peygamber bu hicretlerine temasla, "Onlar, Lût'tan -ve İbrâhim'den- sonra ailesiyle birlikte Allah'a ilk hicret edenlerdir" buyurdu (Taberânî, I, 90; Hâkim, IV, 51). Hz. Osman ile Rukiyye, Resûl-i Ekrem henüz Mekke'de iken Habeşistan'dan döndüler ve ardından Medine'ye hicret ettiler. Rivayete göre Rukiyye ilk çocuğunu zâyî etti; daha sonra doğan oğluna Hz. Peygamber Abdullah adını verdi. Habeşistan'da doğduğu da rivayet edilen Abdullah, henüz iki yaşındayken yüzünü bir horozun gagalaması sonucunda 4. yılın Cemâziyelevvelinde (Ekim 625) öldü.

Rukiyye, Hz. Peygamber'in Bedir Gazvesi'ne hazırlanmış günlerde kızamığa yakalandı. Hastalığı ağırlaşınca Resûl-i Ekrem, Hz. Osman'a eşinin yanında kalmasını söyledi, o da bu yüzden Bedir Gazvesi'ne katılamadı. Savaşın yapıldığı sırada hicretin on yedinci (veya on dokuzuncu) ayında ramazanın son on günü içinde (Mart 624) yirmi iki yaşında Medine'de vefat eden Rukiyye'nin cenazesini Ümmü Eymen yıkadı, cenaze namazını Hz. Osman kıldırdı. Medine'ye Bedir zaferinin müjdesi geldiğinde Rukiyye Bakî Mezarlığı'na defnedilmekteydi. Bu sebeple Resûl-i Ekrem onun cenazesinde bulunamadı. Resûlullah'ın Rukiyye'nin cenazesine yetiştiğine dair rivayetlerin (*Müsne'd*, III, 229, 270; Hâkim, IV, 51) onun cenazesine Ümmü Külsüm'ün cenazesinin birbirine karıştırılmasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır (İbn Beşkûvâl, I, 150-153). Rukiyye'nin vefatı dolayısıyla ağlayan kadınlara Hz. Ömer engel olmak isteyince Hz. Peygamber başıyıp çağırılmadan ağlamanın merhametten kaynaklandığını söylemiştir. Hz. Fâtıma'nın Rukiyye'nin kabri başında ağlaması, Resûlullah'ın da onun göz yaşlarını silmesi hadisesi (*Müsne'd*, I, 335) Bedir Gazvesi'nden sonraki kabir ziyareti sırasında meydana gelmiş olmalıdır.

BİBLİYOGRAFYA :

Müsne'd, I, 68, 75, 335; III, 229, 270; İbn Mâce, "Mu'âddime", 11; İbn İshak, *es-Sîre*, s. 199; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VIII, 36-37; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* (nşr. Hamdî Abdülme'cid es-Selefi), Beyrut 1405/1985, I, 76, 88, 90; III, 66; V, 139; IX, 34, 37; XI, 366; XXII, 426, 434-436; XXV, 92; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), IV, 50-53; İbn Beşkûvâl, *Ğavâmizü'l-esmâ'i'l-müheme* (nşr. İzzeddin Ali es-Seyyid - M. Kemâleddin İzzeddin), Beyrut 1987, I, 150-153; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe* (Benâ), VII, 113-115; Nüveyrî, *Nihâyetü'l-ereb*, XVIII, 212; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, II, 250-252; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, III, 66, 91, 303, 304, 322, 327, 347; IV, 89; VII, 200; İbn Hacer, *el-İşâbe* (Bicâvî), VII, 648-650, 697-699; Hâirî, *Terâcimü'l-â'lâmî'n-nisâ*², Beyrut 1407/1987, II, 105-108; Neşet Çatay, "Rukayye", *İA*, IX, 765-766; W. Montgomery Watt, "Rukayya", *El²* (Ing.), VIII, 594-595; Abdülhüseyin Şehîdî Sâlihî, "Rukiyye", *DMT*, VIII, 312-313.

AYNUR ÜRALER

RUKYE

(الرقية)

Hastalık ve kötülüklerden korunmak veya kurtulmak amacıyla dua okuyup üfleme anlamında bir terim.

Sözlükte "yukarı çıkmak; okuyup üfleterek tedavi etmek" mânalarındaki rukye (raky, rukiyy) kelimesi terim olarak "şifa veya korunma amacıyla Kur'an'dan bir bölümü, ilâhî isim ve sıfatları yahut bir duayı okuyup üfleme" anlamında masdar ve "üfürük, nazarlık, muska" anlamında isim olarak kullanılır (İbnü'l-Esîr, *en-Nihâye*, "rky" md.; *Lisânü'l-'Arab*, "rky" md.; *Kâmus Tercümesi*, "rky", "avz" md.leri). Bu

II. Selim'in tılsımlı görmeliği (TSM, nr. 13/1133)

